

مبادی جدید تجارت و مالیات

دستی برداشته توفیق اوتشدر

۳۴ اشکال حاویدر

تر

تکریمت

پچس مارق اعنایند

معارف نظامیت و مطبوعات میریت عبدرباک رحمتید طبع اولت
[باب طاق جادوستد ۳۸ نورول مکهدا طبع اولتدور]

۲۸۱۳۲

افاوده مخصوصه

جناب حق پادشاه مہار پور و شہریار عنایت کستہ افندہ، حضر تہری،
الی آخر القیام سریر آرای شوکت و اجلالہ بیورسون .

صنوف تبعہ ملوکانہ لری بینندہ ہر نوع علوم و فنونک نشر و تعمیمی
اسرندہ مشہود دیدہ استہاج اولان موقیعات محاسن آیات تاجدار لیری
جلہ جیلہ بندن اولحق اوزرہ مہارف عمومیہ نظارت جلیلہ سنجہ کچن بیک
اوجیوز اولان سنہ ہجریہ سندرہ مخصوصاً تہذیبیل اولنان لومیدیون معرفتیلہ
ولایات شاهانہ ایلہ الویہ سر کزرنندہ ذاتاً موجود بولنان و یکیدن تاسیس
و کشای متعور اولان مکاتب اعدادیہ ملکیکہ نیک درس جدوللری
احتاجت و زمانہ و مقتضیات علیہ بہ کورہ تقدیرا تنظیم ایدلش .

و بوجوه رتله تعلیم اولنه جق علوم و فنون متنوعه در جات صنوف و عدد در و سه
کوره تقسیم و سلسله تعلیمدن بر سینه نظر فنده تدریس اولنه جق فصول
و مباحث تقریق و تعیین اولنه رقیق هر درسك خصوصى پر و غراملری بوجه
مفردات ترتیب اولنه شد. سلسله تدریساتك بوجوه رتله تنظیمده مبادی
فن جغرافیاتك تسهیل تدریس و تهیمی دخی بر قاعده ساله و معنوطه به
ربط اولنق صورتیله بر پر و غرام ترتیب ایدیلوب بو پر و غرامه توفیقاً بر
کتاب تحریری وظیفه سی اولوقت عهده عاجزانه مه احاله قانمش اولسلیله
مبادی فن جغرافیا نامیله بر اثر ترتیب و نشر اولنشدی.
درت سنه لك تجربه دن متحصل معلومات ايله معارف مدیر لر نین و مکاتب
مذکوره هیئت تعلیمیه لر نین و اردا و اولان مطالعات اوزرینه مکاتب مذکوره
درس پر و غراملرنده بعضی گکته تعلیلات و تصحیحات اجرا سنه لزوم

كورلك يگنندن اشبو بىك اوچو زاون درت سنه هجر به سنده نظارت مشار
 الهاده صورت مخصوصه ده تشكىل ايدالان قوميسو نده تصحيحات
 و تعميدات اجر ايدلش و جغرافيا پروغرامنه متعلق تصحيحات و تعميلات
 نظرأ مبادى فن جغرافياك تكرار طبعنه لزوم كوسترلش اولغله ختام
 بولان بوايكنيجى طبعنى مبادى جغرافياى عمومى، ناميله نشره ابتدار ايلدم.

مباحثات

جغرافیای عمومی

{ پروگرام

(مقدمه) : جغرافیای تقریبی ، جغرافیای باسلیجه اقسامی .

(جغرافیای ریاضی) : - ارضک شکلی . طول و عرض ارضک انسانی . ارضک فضاده استناد سزائی ؛ شمس ، قمر ، سیاره و تابنداره قبه ساء و رجول . - ارضک حرکتی : حرکت دوریه (کیجه و کوندوز جافه سی) ، حرکت سنویه (مواسم ارببه) (بود در سده کره مصنمه بولندیرله جقدر) قلب نقطه لری ، خط استواء ، محور عالم ، عرض و طول دائرة لری ، منطقه لری ، مدار لری ، کره مسطحه و مصنمه ایله خریطه ناک مختصر آتفریف و تفسیری ، جهات اصلیه ، یوصله و نجم قطبی .

(جغرافیای طبیعی) : - قمر لری ، ککوز لری ، تپه ، طالع صره طالع لری ، ذروه ، طالع اتکی .

یاج، ارتفاع جبل، سطح مائل، اووه (صحرا)، چول (بادیه)، واح، بوغاز (کجد-دریبد)،
وادی، قوری، اورمان، یار طالع.

— منبع (کوز-پگار)، دره، جای، ارماق، نهر، بحرا، منصب، دلتا، تنالاه (چاغلیان)،
کول، طیش دکنر (بحر محیط)، ایچ دکنر، (بحر داخلی)، امله، جزائر مجتمعه، یارام طه
(شبه جزیره)، برزخ (دیل)، بوغاز، قنال، کورفر، خلیج، لمان (مرسا)، برون، (دکنر
و تعداد اولسان بوعراض مخصوصه تک فن جنرافیا نقطه نظرندن خریطه و یا پلان
اوزنده صورت ترسیم و تفسیری).

— روی ارض تک منقسم اولدنی بیوک قورملر و ضولر: (قطعات و اجزاء)، برجیدیه،

بر عقیق، صروف بشر.

(جغرافیای سیاسی) : — مالک، حکومت :

اروپا قطعه‌سندگی مالک، دولت عثمانیه تک اوروپا، آسیا، افریقا قطعه‌لرندگی مالک‌تک
مختصر آن ذکر و تعدادی (بو درس‌لرک خریطه اوزنده تفسیری).

مبادی جغرافیای عمومی

ارضك (پر يوزنيك) احوالندن بحث ايدن فته ديرلر .
جغرافيا فني جغرافياى رياضى ، جغرافياى طبيعى ، جغرافياى سياسى ناملرله اوج قسمه
ايرمشلر در .

جغرافيا نه يه ديرلر ؟
جغرافيا فني بائيليجه قاچه
سيم اولمىلدر ؟

برنجى قسم [۱۰] بهرانيای رياضى

(ارضك شكلى و بيوكلكلى)

— ۱ —

اوززنده بولنديمىز ، و بك بيوك كوردىكمىز شو پر يوزنيسه
ارض ه ديرلر .

ارضك شكلى شو كوردىكمىز كره مضمه كي بواقلق و ايكى
طرفى بر از باسقيجه دره آنك ايجون ه كره ارض ه ديرلر .

[۹] تپيه - مسلم اقتيدىلر عاكر دانه قسملات آتپه يي كره مسمر و بازى نختىسى اوززنده قسريف و زسيم ايدرك لايقيه
ابده جكردر .

(كره مضمه)

ارضك شكلى فصلدر ؟

ارض خاددر ؟

ارشك اوزىندىكى طاغىر، سولر بر پورتقالك اوزىندىكى پوروزلر قىدر اوراق
قالىر.

پورتقالك اوزىندىكى بولان پوروزلر يورلاقنىڭ فصل ئىچىل وىرميوسى، طاغىر و سولر
دىكى ارشك كىرە شىكلىدە اولىسنى مانىڭ اولەماز.

اكر ارىق غايت بولۇپ بر پورتقال قىرغاقنىڭ، بوزك باسقىچى اولان ساپ قىلەسىلە
بو نىقەلە يە ماقابل اولان قىسمى يىتىدەكى اوزاقلىق ۴۰۰۰۰ كىلومىتر قىدر اولور. حال بو كە
الە بو كىسك طاغىر ك بو كىسكلىكى ۹ كىلومىتر قىچىمور.
ارشك يوراولاق اولدىنىڭ بر قاقچ دىلەن وادىر.

بىجىسى:

فايت كىنىش بر دىكر كىلارنىڭ بولدىنىڭ زىمان نە قىدر قوتلى بر دورىن اولسە آتچىق
بر قاقچ قىرىخ ايلدى يە قىدر كورىلۇپ اولدىن اوتەسى كورىلەس.
حال بو كە اكر ارىق دوز اولش اولسە يىدى كىنىش بر دىكرىدە ساقلىدىن آچىلان بر
كىيىنى مە وقت دىيىپىلە كورەسىلەك، كوزىن ھىچ قاقچ ايتەمك لازم كىلدى.

ارشك طوبىلارلاق اولىسنى
اوزىندىكى طاغىر، سولر مانىڭ
دىكىدۇر؟

ارشك يوراولاق اولدىنى
نە ايلە اثبات اولتۇر؟

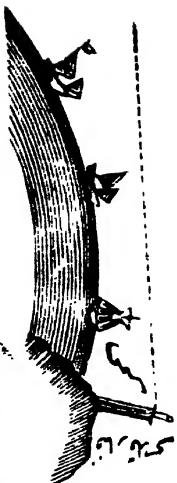

(دکړده کیدل)

کڼلاک دوز و کښښ اووله رده دخی کوزک (ولوکه دورینه او لسون) آنجی بر قاج
فرسخ اوبه قدر کوروب دها ایلرینسی کورمه مسی ، ارشک دوز اولیوب یو ارلاق
اولدیننی اثبات ایدر .

ایلمینسی :

دکز کڼارنده یو کس کچه بر محله ، مثلا بر قله به چیتلیوب ده اوزا قدن کڼ کیرمه باقلدینسی
زمان کیرلک اک اول دیرکری ، سکره باجه سی ، کوکره سی ، دها سکره تنکسی
کوریلور .

حالبوکه اکرا ارض دوز اولشم اوسه بدی اک اول تنکسی کورلسی لازم کیدردی .
زیرا کوزه اک اول کورینه سیله جک اولان اودر

اگر اوزاقده کی شیبلی کورمه مکلکمزك سېي کوزمزك ضعيفلکندن ایلری گلش اولسه بیدی ساسا حلدن آچیلوب اوزاقلره طوضری کیدن برکینک انک اول دیرکلریغی . سکره باجه سی ، انک سکره تنگنه سی نظر دن غائب ایتکلکمز لازم کایردی . حال بوکه بالکس انک اول نظر دن غائب اولان تنگنه در . سکره کوکرتنه ، باجا کورنغز اولور ، انک سکره دیرکلری میدان دن کیدر . بوده کوستورورکه ارض دوز دکل بلکه یو اولاقدرده کیلرک انک اول تنگنه سی او یو اولاقلدن حاصل اولان یوقوشک آرقه سنه کیردیکی ایچون ابتدا آنلر کورنغز اولور .

اورمیه سی :

بر شهر دن قالعوب دانا بر جهته ، مثلا هپ غرب طرفه طوضری کیشه کز ، هیچ یولکیزی شاشنا یه رقی و یوریلوب اوسانییه رقی دوام ایتسه کز ، برخیل زمان سکره سنه او شهره گلش اولدیفکیزی کوررسکز . همده شهر دن چقارکن ضربه طوضری جیقیدیفکیز حالده ، شرق طرفدن کوررسکوز .

اگر ارض دوز اولش اولسه بیدی یورودیکجه بو شهر دن اوزاقلاتوب بردها هیچ

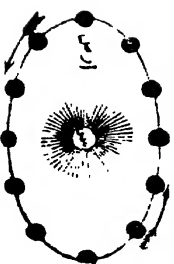
اورایه دونه مکملکنن لازم کیردی، بویه هب برجه طوغری کیدوبده بیه نهایت
فالنقیکنن بره کلککنن ارضک یوارلاق برشکده اولداتنه دلیدر .
برجوق سیاحلر بوسلار دلالتیه تعریف ایندیکنن وجه ابله دنیای طولاشرق نهایت
ابتدا حرکت ایتش اولقلری بره گلش و بویه جه ارضک یوارلاق اولدینن اثبات ابلستلدر.

— ۲ —

{ ارضک فضا ده موقعی }

کونش ، سیاره ، و ثابتهلر ، قبه ساه ، برجلر .

کرة ارض فضا ده طورر . فضا ذیالری احاطه ایدن تهاقنیز بوشلنه دبیر . کرة
ارض بو موشلق ایچنده و کونشک اغراقنده هیچ برهه استناد ایچکسزین دوز طورر .

(کونشله ارضک یکدیگره نظر آییوکلکلهکری)

کونشده ارضنن کچی بر کوردن فقط من طرفی آنقلی اولوب کرة ارضندن بر
مسلون دوت بوز کرة سه کدر .

ارض یو وارلاق اولدینن
حاله نروده طورر بور و نروده
طایپور ؟

کونش ندر ؟

کرة ارضى بر بخود دانه‌سى قدر فرض اينده مك كوئى اكا نسيجه يوز اونوز اوج
يچق اوقه بخود جسامتمده بولورز .

كوئى ده كره ارض كى فضا ده، معلقده طورور . برطوبايچ فصل كندى اطرافنده
دوزسه كوئى ده اويلاهجه كندى كندينه دوز . غايت بيوك برلامبه، بر اوچاق كى بتون
دنيائى آيدنيلا تير، ايعيتير . كره مى ده كوندوزلى ضيا سيلاه، سيجاقنى ايله آيدنيلا تان،
ايعيتيان كوئى نئدر .

كوئى اولمسه هر وقت كيچه اولور، بتون بر يوزى يوز كى كسيلير . كوئى نئك
اطرافنده ارض كى بر جوق بيوك كره لر ده دوز . بونلر كيچه لوى كورد يكمز بخيومك
بر قسميدركه آدلى نه و سياره و دينير . *سحر ليله*

. (كوئى نئك اكين اولان سياره لك اسملى صرميله شونلردر :

صهارد زهره ارض سرخ مشترى زحل اورانوس نبتون
كيچه كورد يكمز نجوم ايسته ارض كى بر دنيا اولان كره لره سائر بر طاقم كره لردن
عبارتدردر .

كوئى نئك اطرافنده دوتنه يوب داتما سناك بر برنده طوران بخيوملره و ثابتنه
دينيلير .

كوئى نئك زده طورور و كوئى
اره هانكيدر يدر ؟

كوئى نئك ثابتنه نه يدر ؟

سیاره‌واره ثابت‌لر فصل
 کچه آچیق و صاف بر هواده مثلاً ساعت اوچده باغچه چیتوب نجو ملک بر
 طاقنک بولندی برله نشان قویکیز . ابرنسی کچه باغچه چیتوق نشان قویکیز
 موقعه کی نجومه دفته باقکیز . اوقت کورر سکرکه بولندون بر طاقی برلری دگدبر-
 مثلدر . بر طاقی ایسه یه اولکی موقدیلرند طور بولر، ایسته ابرلری دگدبرنلره
 . د سیاره ، دیکر لری نه ده ثابت ، نسیمه اولور .

چونکه کوندوز کونشک پارلاقلی انلرک ضیائی سوزنک کوسدر . کونش وادانک
 یاقیلان بر موم فصل کونشک پارلاقلمده غایب اولهوق کوزه کورنوسه سیاره وثابتلرده
 اولهجه کوندوزلری کورنولر .

سیاره لری ضیائی زده دن آبره
 سیاره لری کوندوزلری کورنولر .
 سیاره لری ، طبق کره ارض کی بر طاقم طوبراقلی طاقلی برلدر . ضیائی بوقدر .
 فقط کونشک ضیائی کندیلرینه اودهوق بزه پارلاق کورینور . یعنی ضیائی کونش .
 آبرلر .

ثابتلر ضیائی زده دن آبره
 کندی کندیلرینه ضیائی نشر ایدرلر ، فقط غایت اوزانده اولهقلری ایچون بزه ملک کوچک
 کورینورلر .

قبة سما نوبه دبرلر
 کونک بوزی مائی رنگده وارضک اوزنوسه قایلانلش بر قبه شکلنده کورینور . ملک ایچون

آدینه و قبه دیرلر ، حقیقته ایسه کؤک یوزی بر بوشلقدن عبارتدر . مائی رنگنده کورغیسی هواده ضیاءک انکسارندن ، مدور کورغیسی ده ارضک یوارلاقندند .

کؤک یوزنده کواکب ثابته طاقم طاقم آیریشدر . بوطاقلر برر شکل مخصوصه بکزد . مثلاً : کیی ترازویه ، کیی عقربه ، کیی آرسلا نه مشاهد . ایته بوزله برج و دیرلر . اک مشهور برجلر دب اکبر و دب اصغر و جلدیدرکه بوزلردن دب اصغر بر چنک اک اوچنده و نجم قطعی و ولور .

برج نایه دیرلر ؟

دب اکبر و دب اصغر برجلی

کیجه وقتی جهات اربعه ایی زهری شرق ، زهری غرب ، زهری شمال ، زهری

— ۱۵ —

— ۳ —

ارضك حر كترى !

ارضك باشليجه ايگي حر كتي واردر: برنجي حر كت بومي، اكنجيسي ده حر ك سنو ده در .
ارضك عياله بر طوباجك دونديكي كي كندى اطرافده دونه سنه حر كت بوميه ديرلر .

حر كت بوميه مدني يكرى درت سساتدور . يعني كره ارض . محوري اطرافده تام
بر دور اجرا ايلاك ايچون يكرى ديت ساعت چصر ف ايدر .

ت كره ارض حر كت ايدري ؟
ت بوميه نه به ديرلر ؟
ت بوميه

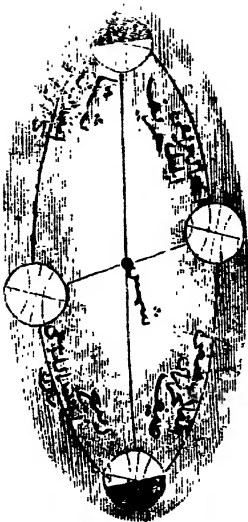
حر كت بوميه لك مدق نه قدر در ؟

۸

حرکت دور به دن نه اولور ؟

حرکت سنویه نه به دیور ؟

حرکت دور به دن کیجه کوندوز اولوره چونکه ارض کو نشتک قارشیسنده دوندیگندن ،
اوزرنده کی قطعه لر ، شهر لر ... برر برر کو نشتک قارشیسندن کچر . بواناده اورالرده کوندوز
اولور . آرقه طرفه راست کلنلر ایسه کونشی کوره مزلر ، او طرقلرده کچه اولور .
ارض هم گندی محوری اطرافنده دور ، همده کونشتک اطرافنی سنده برکه دور
ایسته بواکیگنجی حرکت ، یعنی کونشی اطرافندکی دورینه و حرکت سنویه دینیر .
حرکت سنویه مدنی برسنه یعنی ۳۶۵ کون ۶ ساعت قدردره چونکه ارض بومدت
ظرفنده کونشی اطرافنده بر دور نام اجرا ایدر .

(حرکت ارض)

ارضک کونشی اطرافندکی دوری انانسنده تقیب ایتدیکی بوله وحرک ارضه دیورلر .
حرک ارض نام بر قطع ناقص شکلندهدر . کونشی بو قطع ناقصک حراق نقطلورندن بری .
[۱] مسلم اقدیلر بو مسطه لر برکه در لایه افاه سیله بنا کورده کوزله تعریف وقتیم ایتیلدیر .

حرکت ارض نه به دیور ؟

[۱]

اوززنده بولئورد . بناءً عليه كره ارض حرکت سنويهی اثناسنده كونه گاه باقلاشیر .
گاه اوزاقلاشیر . لك بقین كلدیكی قطعه به و حنیض ، لك اوزاقلاشدیقین قطعه به دخی .
واج و دینیر .

حرکت سنویه دن مواسم اربه یعنی یاز ، كوز ، قیش ، بهار موسملری حصوله کلیر .
چونكه كونهك اطرافنده دوزدیکى صروده بمصلاً كونهك ضیالی اوززینه عموماً ، بعضاً یاندن
کلیر . عموماً كلدیكی زمانلر یاز ، یاندن یعنی مائلاً كلدیكی زمانلر ایسه قیش اولور .

— ۴ —

قمر

قمرده ارضمنر كهی بر كره دوز . فقط كره ارضندن فرق طقوز دفته كو چكدر .
ارض فصل كوئش اطرافنده سنوده بر كره دور ابدیورسه قمرده اویله چه ۲۷ كون
۸ ساعت ظرفنده ارضك اطرافنی بر كره دور ایدر .

قمر -- سیاره لر آبی ضیائی شمسنن آلیر .
قمر ، ارضك اطرافندكی حرکت انتقالیهی اثناسنده گاه برهلال، گاه نصف دائرة
وكاه تام دائرة شكلرنده كوریلور .

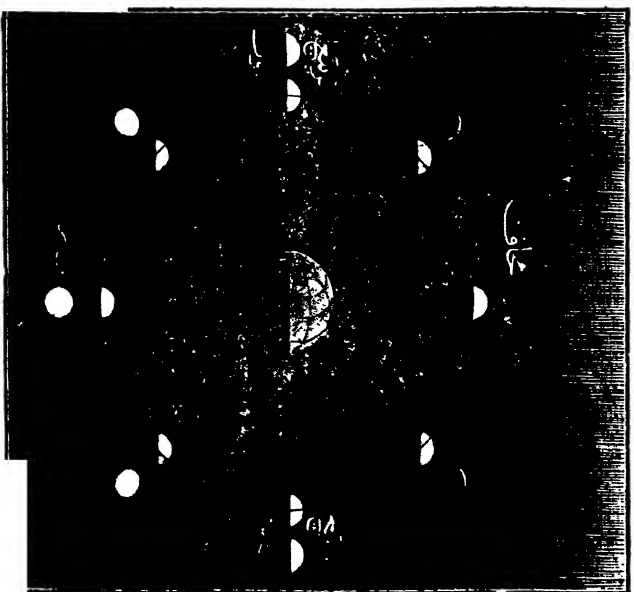
ایشته قمر كسب ابتدیكی شكلره و صفحات قمره دیرلر .
قمر ك تام دائرة حالنده بوانسته هیدر ، درلر كه آك اون در دونه تصاده . ایدر .

حرکت سنویه دن نه حاصل اولور ؟

قمر نه دور ؟

قمر ضیائی زده آلیر ؟
صفحات قمر نه به دیرلر ؟

فرک کونش بیوکلکنده کورغسی ارضنزه بک عین اولسندندور . اجرام سارویه
ایجنده کره به اک عین اولان سیاره قردور . بوقسه کوننه نظراً بیوکلکی بر قظه کیهان قابیر .

(صفحات قر)

فرک بزه کونش بیوکلکنده
کورغسنه سبب قددور ؟

— ۱۹ —

— ۵ —

{ قطب شمالی خط استوا محور عالمی و شمالی طول جغرافی }
محور ارض ، ارضك باسقى طرقلندن كچن بر خط مغروضندركه بونك ايكي اوجنه

و قطب شمالی و دیرلر .

شمال طرفدهكی قطبه و قطب شمالی ، جنوب طرفدهكی قطبه دخی و قطب جنوبی و دیرلر

قطب قطبلرینك اطرافى ارضك اك صوغوق برلریدر . اورالرده دكرلر ، قمرلر یاز

قیش دائما بوزلرله مستوردور .

قطبلردن مساوی اوزاقلقده اولق و مرکزی ارضك مرکزیندن عبارت بولغق اوزره

چیزیلن دائریه و خط استوا و دیرلر .

خط استوا اطرافى ارضك اك صیجاق برلریدر . اورالرده قیشتین بيله پك زیاده

حرارت حکم سوردور . هیچ برزیمان قار باغلاز .

خط استوا ، ارضی ایکی په بولر : شمال طرفدهكی پارچه په نصف کره شمالی ، جنوب

طرفدهكی پارچه په نصف کره جنوبی و دیندر .

محور عالم یعنی محور ارضك حركت ارض سطحنه اولان میلی ۴۳ درجه ۲۷ دقیقه قدردور .

خط استوا په موازی اولده . حتما ۱۰-۱۱-یه دهریش دائره لری و دیرلر . بونقله

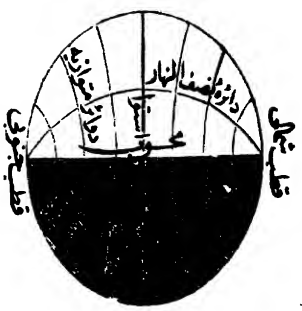
د دوائر موازیه دخی تسمیه

{ قطب شمالی خط استوا محور عالمی و شمالی طول جغرافی }
محور ارض و قطب قطب شمالی و دیرلر

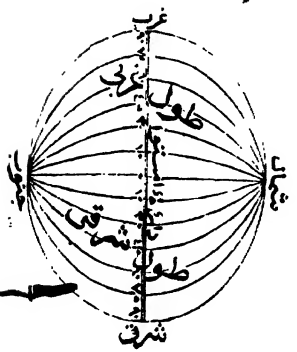
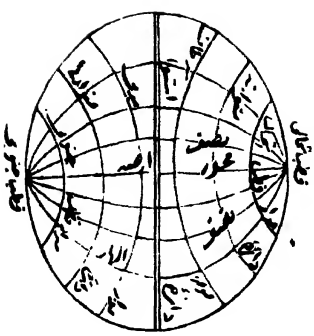
دیرلر ؟

خط استوا په دیرلر ؟

محور عالم میلی نه قدردور ؟
ارض دائره لری په دیرلر ؟

ارتفاع مرکزی مرکز اولی و قبله دن جهت اوزده چیزین دایره طول و
دایره لری دیرلر: طول دایره لرینه نصف النهار دایره لری و دخی دینیر .

طول دایره لری نهیه دیرلر ؟

بر محلاك طول وعرضى

بر محلاك عرضى، او محلاك خط استوان او لان اوزانقلىدر . يعنى محل مذكور ايله خط استوا آره سندهكى نصف النهار دائره سى قوسنك مقدار يدرد .

خریطه اوز زنده بر شهر ك عرضى بولمى ايجون او محلكن ويا انك يفتندن كچن عرض دائره سنىك حذا سنده وخریطه نك صباغ ويا سول كنارنده يازملى او لان رقه باقلىدر . او رقم عرضك درجه سنى كو سترد .

بر محلاك طولى، او محلاك مبدأ طول عد او ثنان شهر دن اوزانقنى ديكدر . يعنى مبدأ طول ايله او شهر دن كچن نصف النهار دائره لرى آره سنده عرض دائره سى قوسنك مقدار يدرد .

خریطه نك اوز زنده بر شهر ك طولى بولمى ايجون او شهر دن ويا يفتندن كچن نصف النهار دائره سنىك حذا سنده وخریطه نك آلت ويا اوست كنارلر زنده يازملى او لان رقه باقلىدر . او رقم شهر ك طولى يعنى مبدأ طول ايله او شهر دن كچن نصف النهار دائره لرى آره سنده عرض دائره سى قوسنك قاج درجه اولد ينى كو سترد . مبدأ طوللردن كچن نصف النهار دائه دك حذا سنده صفر يازملىد .

بر محلاك عرضى نادر ؟

خریطه اوز زنده بر شهر ك
عرضى فصل بوللیدر ؟

بر محلاك طولى نه به دیرلر ؟

خریطه اوز زنده بر شهر ك
طولى فصل بولثور ؟

ص خریطه ده بیوک شهر لر دن بری مبدأ طول اعتبار ایدیلیر .

ترکجه خریطه لر ده مبدأ طول استانبول لر . یعنی استانبول ده آیاموفیه جامع شریفک

علمندن کچن نصف النهار دائره سی صفر درجه اعتبار اولمشدر .

فرانسوزجه خریطه لر ده مبدأ طول «پاریس» انگلیزجه خریطه لر ده دخی دولتموده در .

استانبول تقریباً قرق بر درجه عرضنددر . بر شهرک درجه عرضی نه قدر زیاده

اولورسه او شهر قطبده او قدر یقین ، بناءً علیه هوا سی او مرتبه صوغوق اولور .

مله عرضلری یجشی سکساندن زیاده اولان برلر یاز قیش بوز کیدر . کمال

طوللر ییتنده کی فرق ایکی شهر آره سنده کی ساعت فرقنی کوسنر .

دائما طوللر آره سنده ۱۵° ، دهجه فرق اولان شهرلرک ساعتی آره سنده ده بر

ساعت فرق واردر .

مبدأ طولک شرقده «بولتان» شهرلرک طولی و طول شرقی ، غربنده کی شهرلرک طولی

و طول غربی ده در .

نصف کره شمالیده کی شهرلرک عرضنه (عرض شمالی) ، نصف کره جنوبیده کی

شهرلرک عرضنه دخی و عرض جنوبی ده دیرلر .

کره ارض خط استوا به متوازی دائره لاه باشلیجه بش قسمه آییلیر و بوزلره «منطقه»

تسمیه اولنورکه اسملری شونلردر :

۱- مبدأ طول نه به دیرلر ؟

۲- استانبولک عرضی نه قدر ددر ؟

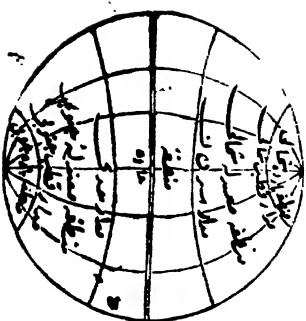
۳- طوللر ییتنده کی فرق نه دیکددر ؟

۴- طول شرقی و غربی نه ددر ؟

۵- عرض شمالی و عرض جنوبی نه به دیرلر ؟

منطقه نه به دیرلر ؟

- ۱ — منطقه حاره — در که خط استواك ايكى طرفى قريبنده اولوب فايت صيچاقلدور.
- ۲ — منطقه معتدله شاليه — در که بو قسمده اولان بولرک هولرى معتدلر .
- ۳ — منطقه معتدله جنوبيه — اولوب بو قسمك دخی هولارى معتدلر .
- ۴ — منطقه منجمده شاليه — در که فايت صوغو قدر .
- ۵ — منطقه منجمده جنوبيه — اولوب بو دخی فايت صوغو قدر .

(دائرة مدار)

عرض دائره لرى آرسنده همدارينه تسبيه اولتور دوت دائره وارد که اسملى
شونلر در :
۱ — مدار سرطان — منطقه معتدله شاليه ايله منطقه حاره ييتمده در .

اتر و ايمدار نيمه ديرلر ؟

— ۲۴ —

- ۲ — مدار چندی — منطقه متدله جنوبیه ايله منطقه لئزه پیتوده در .
- ۳ — مدار قلب شمالی — منطقه متدله شمالیه ايله منطقه منجمده شمالیه ایورد .
- ۴ — مدار قلب جنوبی — منطقه متدله جنوبیه ايله منطقه منجمده جنوبیه ایورد .

— ۷ —

کره مسطحه و کره معصنه

مسطحه

کره عرضی ایکی نصف دائرة شکنده کوسون خریطه لره و کره مسطحه دیرلر .

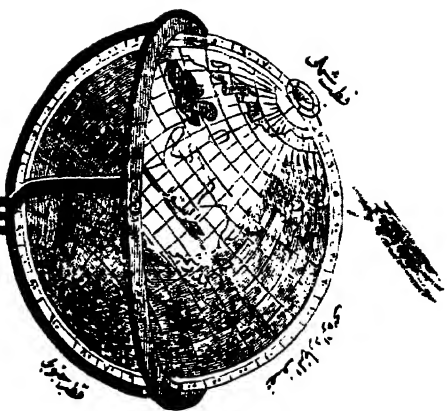
(کره مسطحه)

کره معصنه شکلی ارضه بکوزر افانچ ویا مقوادن پالمش واوزلرینه قطعات خسه نیک خریطه لری چیزلش سنن جسم کرم لردر که بوزلر ارضنک برر اوراق نونه سی کیدر .

کره مسطحه نایه دیرلره

کره معصنه نایه دیرلره

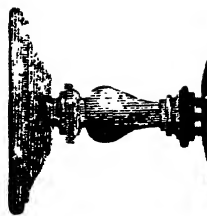
خریطة نېه دېرلر ؟

کره ارضه بولان عالمک و بلدایک هر برینک
اسمیرنی حاوی اوله جق صورتده بر بیون کره
جسمه اعمالی مکن اولسه دخی اندن مطلوب وجهه
استفاده قابل اوله من. بناء علیه کره ارض اوزرنده
بولان بر عکک لایقه کوسزلسی ایچون بر کاغذ
ویا مشمع اوزرنسه او عکک احوال طبیعی
و سائر سی رسم اولنور که بوکا دخریطة دیرلر.
خریطة لریک باشلیجه ایکی نوعی اولوب برینه
خریطة عمومی، دیگرینه خریطة خصوصیه تغییر
اولنور .

خریطة لریک باشلیجه قاچ نوعدر ؟

(کره ممکنه)

کره ارضک قطعات عظیمه سندن مثلاً اورویا قطعه سنک ویا بر دولتک اداره سنده بولان
عالمک خریطة سنه خریطة عمومیه دیرلر .
بر دولتک یا لکتر بر ولایتی ویا بر قسقی کوسزن خریطة خصوصیه دیرلر .

خریطة عمومیه نېه دیرلر ؟

خریطة خصوصیه نېه دیرلر ؟

ارض اوزونده بر عمالك بر ويا بر خريطه نك شرق، غرب، شمال، جنوب اسمليه جهات اربعه اصليه مى وادرد.

جهات اصليه آره سنده بولمان متوسط قطاره دخی - : ش - ۱۱۰ ۰ ۲۰ ۱۱۰ ۰
شرق جنوبی، غرب جنوبی قطه لری تسمیه اولنور.

نقطه جهات اصلیه ابه نقاط متوسطه تسمین ابلاکدن عبادتدند.
جهت کوندرز کونش وکیجه نجم قطبی ابه تسمین اولدینی کی قابل هو الراهه عموماً
مروقت بوجه واسطه سیاه تسمین اولنور.
صاحلین کونشک طوغدینی، ری صاغ طرفه واقعام اوسق غروب ایندیگی بری سول
طرفه آله رق طور ملیدر. بو حاله ارك طرف شمال وارقه طرف دخی جنوب اولش اولور.

مات اربعه اصلیه نه به

دیرلر ؟

جهات اصلیه آره سنده کی
متوسط قطاره نه دیرلر ؟

جهت نه ابه تسمین اولنور ؟

جهت تسمینی ایچون فصل
طور ملیدر ؟

طاغىرك اڭ يوكسىك قىسمىنى تېپىپىلىدىكى كى اڭ آبلان يىقى قىزمىك سىمىنى قىيىن

اولان مىللىتىدە (طاغى اڭى) دىرلر

طاغىرك اوزىدە بولان دوزىچە مىللى مىللە (پاچ) دىا (پاير) دىرلر

طاغىرك كۆك اوزىدىن (سىلچىچىر) اعتباراً حساب ايدىن يوكسىككىنە (ارتقاچ

چىل) دىرلر

طاغىرك مى اڭى جەتتىمىكى مىرتىرك تىشكىلى ايتىدىكى سىمىچە (سىلچ مىلل) دىرلر

قىزمىك دوز وىيوك اولان قىسمى (اودە) دىرلر

سوسىز، اوتىسىز اولان دوز وچورداق بىلرە (چول) دىرلر

چوللر ك اورتىسىدىكى سولر وفاقىلى بىلرە (واچ) دىرلر

اڭى طاغىك تېلرى آرتىسىدىكى طارىولە (بوزاز) (دربىند)، (كىيد) دىرلر

اڭى طاغىك اڭكىرى آرتىسىدىكى بىلرە (وادى) دىرلر

طاغىرك چوق وىيىق افاقىلرە اورتولر اولان بىلرە (قورى) دىا (اودىمان) دىرلر

تېمىسىدىن دومان و آتتى چىقان طاغىرە (پاير طاغى) دىرلر

8

۱۰

مىنلردىن آقوب كلن و طاغىردىن سوزىلۇپ چىقان كۆچوك سولرە (دودە) دىرلر

طاغى اڭى نەپە دىرلر

پاچ نەپە دىرلر

ارتقاچ چىل نەپە دىرلر

سىلچ مىلل نەپە دىرلر

اودە (ھىرا) نەپە دىرلر

چول نەپە دىرلر

(واچ) نەپە دىرلر

بوزاز نەپە دىرلر

وادى نەپە دىرلر

قورى و پالاورىمان نەپە دىرلر

پاير طاغى نەپە دىرلر

دوچ وياكوزو سىكار نەپە دىرلر

دودە نەپە دىرلر

مېنىلاردىن چىقان و طاقلىك تېسىنىدىن سىزنان سولك بولمىشىدىن حاصل اولان

سولرە (جاي) دېرلر .

برقاج جايك بولمىشىدىن حاصل اولان بيوك و آقار سولرە (ابوماق) دېنېلر .

برقاج ابرماق بولمىشىدىن حاصل اولان بيوك و آقار سولرە (نېر) دېرلر .

اكر برنېر چكزە مەنەب اولدىن برقاج آغزە آبرېلېر بولمىشىدىن آرمەنىدە بو

شەكلىدە طوبراق قالپىسە او شەكلى مەنەب (دەلنا) نېمىر اولورد .

آقار سولرەك شەللا نېرەك آقوب كچىدىكى بولە بىجرا وىلا بىلاق ، بولمىشكە بېرىنە وىلا

دكزە قارىشىدىكى مەنەب (مەنەب) دېنېلر .

حوض كېمى مەنەب قورە يەلە مەنەب طوبراقون ، راکد سولرە (كول) دېرلر .

بيوك قورەلر مەنەب ابدن مېلىش دكزلرە (بىجىر مېلىش) دېرلر .

مېلىش دكزلردىن ككوب قەلەملىك آرمەنىدە كېرىش اولان سولرە (ايچ دكزە) وىلا

(بىجىر داخلى) ياخود سادەجە (دكزە) دېنېلر .

مەنەب سولرە قاپلاپلىش اولان بىر پارچە قورە (مەلە) دېرلر .

بىر بېرىنە بىچىن اولەرق طوبراقلىش مەلەلرە (جىزائىر مېنىشە) دېرلر .

جاي نەبە دېرلر ؟

ابوماق نەبە دېرلر ؟

نېر نەبە دېرلر ، دەلنا نەدر ؟

شەللا

سولك بىجرا مەنەب نەبە

دېرلر ؟

كول نەبە دېرلر ؟

بىجىر مېلىش نەبە دېرلر ؟

دكزە نەبە دېرلر ؟

مەلە نەبە دېرلر ؟

جىزائىر مېنىشە نەبە دېرلر ؟

اوج طرۇقى صو قايلاش، بر طرفى قومه بىشىمىش اولان بربارچه قومه (يارىم آلام)
(شېخىزىرە) دىرلر.

يارىم املهلى قومه بىشىدىرن طار و ايچە محله (برزخ) ويا (دىل) دىرلر.
ايكى قومه آرهشتمده اولوب بردكوك صوفى ديكرد كوكوك صوفى ابابه بولمىدىرن طار
محلله (بوغاز) دىرلر. [۹]

ايكى دكزى وياخود ايكى نهرى بكدىكىرىنه برلىتىدىرمك ايچون مخصوصاً قازىلوب
اچىلان صو بجرالرىنه (قال) ويا (جدول) دىيىلىر.

دكزلك قارملر ايچنه طوضرى كيرمىش اولان قسملرىنه (كورفوز) دىرلر.
كورفوك كوجوكندهده (خليج) دىرلر.

فورطنه زمانتمده كىلرك كيروب بارىدىقى محفوظ كورفوزله (ليمان) (مرسا) دىرلر.
قومه نك دكزه طوضرى چيقان سيورى برلىرىنه (برون) دىرلر.

[۹] مرسمه دكزىنى آقى دكوله برلىتىدىرن (جناق قلعه) بوغازى كهي.

يارم امله (شېخىزىرە) نيه
دىرلر ؟

برزخ نيه دىرلر ؟
بوغاز نيه دىرلر ؟

قال نيه دىرلر ؟

كورفوز نيه دىرلر ؟

خليج نيه دىرلر ؟

ليمان و مرسا نيه دىرلر ؟

برون نيه دىرلر ؟

نیاہ منلی نیریقات راسطوہات

کرواں کتکتکلات طیبہ وعوارض خصوصاً نک فیز جغرافیا قطعاً نظر ندن خریطه ویا پلان ویا اوزندہ شکل و مناظرینک صورت ترسیم واراقسی :

(خریطه ویا پلان)

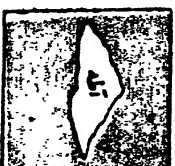

(کور ویا جهان ، نهمه)

(کول)

آله

(آله و جزیره)

(منظره ویا رسم)

(خریطه ویا پلان)

(جول ، صحرا)

(یار طایف)

(یایلا)

(نهر ، ابرماق)

(منظره ویا رسم)

{ قطعات خمسہ }

ارض بش بيوك قريه تقسيم اوليتشدرکه : اوروپا ، آسيا ، افريقا ، آمريقا ،
اوستراليا ، قطملری ناميله مروفدر .

بش قطملدن اوروپا ، آسيا ، افريقايه (برعتيق) ، آمريقا و اوستراليايه (برجديد) ديورلر .
کره ارضده بش بيوك دکر وادرکه اسملری شونلدر : بحر محيط کير ، بحر محيط
اطلاسی ، بحر محيط هندي ، بحر منجمد شمالی ، بحر منجمد جنوبي .

اوروپا قطمسی هر نه قدر ديکزلرندن کوجوک ايسهده هواسی کوزل ، طولبراهي
برکتل ، انسانلری معرفتی و نفوسی کچوکلکنه نظر آکوتلی ، چوق مموور برقطمدر .
آسيا قطمسی ديکزلرندن بيوک اولوب فائله جسم طاعلری ، بيوک و منبت اوروه
ويايلاری وادرر .

بوقلمه ، يقيميران عظام (عليهم السلام) حضرتانک مرآقه مقدسه لرینی حاوی اولوب
(مکه مکرمه) و (مدینه منوره) ايله قدس شريف و شام شريف کهي بلاد مبارکه يه مالکدير .
افريقا قطمسه سنک دکره يقين اولان طرفلری اولدچقه منبت و محصولدار ايسهده
ايچری طرفلری ايسنر ، قوراق و ياده سيچاق چوللردن عبارتدر .

سطح ارض قاچ بيوک
قريه تقسيم اوليتشدر ؟

برجديدو رعتيق نه ديورلر ؟

کره ارضده قاچ بيوک

دکر وادر ؟

رعتيقانک مموور قطمسی

هانکيسيدر ؟

رعتيقانک بيوک قطمسی

هانکيسيدر ؟

رعتيقانک سيچاق
وقوراق قطمسی هانکيسيدر ؟

اسرىقا قىلمىسى بىر جىدىك اك عظيم واك مومور قىسىدۇر . بۇ قىلمىنىك اراضىنى فوق الماده مېنىت ومحمولدار واهالىسى تحصيل علوم وفونه بىك زىاده هوسكار اولدىقندىن زراعت ، مېناعت وتجارت خصوصىلارنى بىر جىددىە مېساقىت ايجىككەدەر .

اوقياقوسىيە دىنى قىلتان اوسترااليا قىلمىسى آسرىقانىك جەھتتە خىيىپەسىندە واقع بىورك ، و كوجوك بىر جىپلى آلمىلردىن عبارتندۇر .

بۇ جىزائىك كلفىسى اوروپا دوللىرىنىك تىخت ادارەسىندە اولوب بىمقلىرى بىك زىادە مېنىت ومحمولدار اولدىغى كىيى تجارەتلىرى اهمىتىلى بىر چوق شەرق ولىمالىرى دىنى واردۇر .

{ عىراق بىنى بشر }

بىشرك بىر صرق ونىلىدىن اولدىغى دىنىك و جەھەزلىلە باش و صاحبلىرىنىك بىشقە بىشقە شىكل وىتەسىدە اولسى وبونىك قولا لاندقلىرى لىسانىك مختلف بولمىسىيە ئاستىدۇر نىل بشرى ، صرق ايشى ، صرق اسفر ، صرق اسود و ياخود صرق زىنجى نامىيە صىرواق قىلغى قىرىق ابدىركە بولايچ بىورك صرقندىن مەبرىرى دىنى مۇخىراً ايجىتىدە جەدە دىكىر بىر طاقم سىلالەلرە قىرىق اولمىشىدۇر .

صرق ايشى اك زىادە اورودادە و آسىانىك خىرىپىلە افرىقانىك شالندە اولوب مەارف

بىر جىدىك اك مومور واك
سىم قىسى هانكىسىدۇر ؟

اوسترااليا قىلمىسىنىك حال
لىمىيىلى نىلدىر ؟

بىر يوزندە بىتايان لىسانىلر
نىللىقچىدىر ؟

صرق بشر باشلىغىچە قاچ
لىمە آرىلىر ؟ وبۇ قىسىلردىن
مەبرىرى اك زىادە نەزەردە بولغۇدە ؟

(صراق اسود)

(صراق ابيض)

(صراق اصفر)

(صراق احمر)

(ماليز، بوليز)

هراق (صفرك منشای آسیا قلمه سنك طرف شرقی، عد اولئورسه ده ایوم اوروبا
آمریقا قلمه لریك قطبه یقین اولان برلنده و اوقیانوسیه قلمه سنك شال طرقلرندم ادخی
بو هرقه منسوب سلاله لر موجودد . [۹] جنس اسود اك زیاده افریقا ابله اوسترالیاده

منتشر اولمیشد .

عروق نلله دن ماعدا ~~آمریقا قلمه سنك~~ مخصوص اوله رق رنگلری قورمزی باقره مشابه

اولان و (هراق احمر) دینلن نسل ابله اوقیانوسیه ده بوتان (مالیز) و (بولینز) نصیر
اولان دیگر سلاله لر دخی و ارسه ده بوتلر ایکنجی درجه دن ضایلیر .

(اولان چیلرک مدینت قدیمه سی مشهورد . انسانلر ایچنده بوتی اك كوچوك اولان (اسکیمو) و (لابون)

نزل
ایکنجی درجه دن اولان
باشلیجه صرقلر هانگیلریدر؟

[۹] هراق اصفره منسوب اولان چیلرک مدینت قدیمه سی مشهورد . انسانلر ایچنده بوتی اك كوچوك اولان (اسکیمو) و (لابون)
چیلری دخی بو هرقه دن ایتمس .

جغرافیای سیاسی

جغرافیای سیاسی دنیاده موجود اولان حکومتلردن و بونلرک اداره سنده کی اهالی

و عالک احوال سیاسی و اداره ملکیتندن بحث ایدر .

اداره آلتده پشایان و بر قانوه تابع اولان ملکتلرک هیئت مجموعه سنه دولت واد

دولتی اداره ایدن هیئت دخی حکومت نسبه اولنور و بر حکومتک بر حکمداری اولوب

پادشاه ، شهنشاه ، قرال و ایپر اطور نامیه اجرای حکومت ایدر .

عالمک دولت علیه نك و باجمله غنائیلرک حکمدار اعظمی ، دنیاده بونان عموم

مسلمانلرک خلیفه مقدسی ، پادشاهنر اقتدمن حضرتلر ایدر .

عالمک غنایه اروپا ، آسیا و افریقا قلملر نده واقع اوج بیوک قسمدن می کباب اولوب

قوس عمومی قرق میلیونن زیاده در .

اروپا ده کی غنائی اولگسته (اروپای غنائی) ، آسیا ده کی غنائی ملکترلرینه (آسیای

غنائی) و (اماطولی قلمه سی) دخی نسبه اولنور . افریقا ده بونان غنائی عالکته دخی

(افریقای غنائی) دینیلر .

جغرافیای سیاسی نه به

دورلر ؟

دولت نه دورلرک

عالمک غنایه نك و عموم

احالیسنک حکمداری کی مدر ؟

اروپا ده کی غنائی عالکته هانکی قلملر ده در ؟

بوجو عالمک قوس نه قدر در ؟

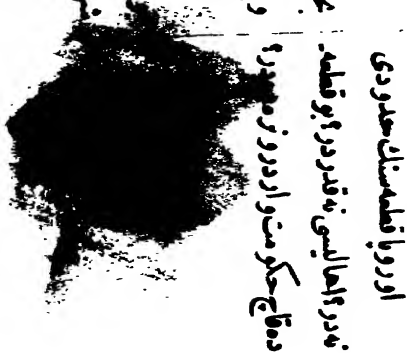
بوجو قلمه ده کی غنائی

اولگلر نك مر برینه نه دورلر ؟

{ اوروپا قلمه لری }

اوروپا قلمه سی شمالاً بحر منجمد شمالی ، غرباً بحر محیط اطلسی ، جنوباً بانتلیجه بحر سفید ، قره دکر قسملریله ، شرقاً بحر حزره ، اورال نهری و اورال طاقزیرایه محدود و بو جهتدن اسیا قلمه سنه متصلدر .

بو قلمه نك قورسی ۳۵۰ میلیون قدر اولوب بانتلیجه ارن سکر حکومتی آیرلشدور . حکومتلرک اداره سی آلتیده بولان محاکمین سکیزی جنوبیده ، آلتیسی وسطیده ، بری . شرقیده ، ایکینسی شمالده ، بری ضربیده در .

۱ — روم ایل شاهانه پاشود اوروپای خانی مملکتی اولوب دولت علیه خانیه اداره سندهدر . بوقلمنهك وعوم ممالك خانیهك مرکز ساطلق استانبول شهر شهیددر .

۱۱۷
جنوبه بولسان سکر
مملکت اسملری قدر ؟

(استانبول شهری)

روسبه عاقلتی اولوب مقر حكومتی (پتر-بورخ) شهریدر .
انگلتره . و و (لودره) شهریدر .

— ۴۵ —

• عاقلك دولت علیه عثمانیه •

عاقلك شاهانه اداره ملكیهجه ولایت، سنجاقل، قضا وناجیهله آریلیر ولایتلرده والیرو
سنجاقلرده مقصرقلر، قضاقلده قاضیقلر، ناجیهقلده مدیرلر اداره عاقلكه مأموردلر.
بو مأموردلرك جلهسی اراده سنیه حضرت پادشاهی ایله تعیین اولنور .
ولایات وایالات عثمانیه دولت علیه عثمانیهلك حقوق حكمرانیسی التسمه اولوق
باراده سنیه احسان بیوریلان بعض امتیازله اداره اولان عاقلكلردرك خزینه جلیله
سنوی مین بر وریركو اعطاسیله مكلفدلر .

بو عاقلكلرك ادارهسی دولت علیهلك فرمانیله، تصدیقیله نصب و تعیین بیوریلان والی
ویا برنسه عولدر .

اوروبای عثمانی ادارهجه سكر ولایت وایکی ایالت ممتازیه آریلشدر :

۱ استانبول بلده سیدرك بك اوغلی واسكندار مقصر قاضی ایله بعض قضایل داخل
اولدیگی حالده دشر اطاقه نایبه یاد اولنور . [۴]

[۴] آره سنمکی (چتایه) مقصر قاضی طومردین طومردییه داخله نظارت جلیله مهربوطلور .

شرفده بولان عاقلكلك اسفی نه در ؟
ضربه بولان عاقلكلك اسفی نه در ؟

عاقلك شاهانه لك اداره ملكیهسی
تسریف ایدركو ؟

ولایات وایالات ممتازه نه در ؟
ویونل فصل اداره اولنور ؟

اوروبای عثمانی قاج ولایت
آریلشدر ؟ ولایات وایالات
عنازهی هانگیلیدر ؟

[۴] استانبول ایله ادونه ولایتی

- ۱۷ بغداد ولایتی در که مرکز ادارسی و بغداد شهر بدر ۱۰
- ۱۸ بصره ولایتی در که مرکز ادارسی و بصره شهر بدر .
- ۱۹ بیروت ولایتی در که مرکز ادارسی و بیروت شهر بدر .
- ۲۰ سوریه ولایتی در که مرکز ادارسی و لاسام شریف شهر بدر .
- ۲۱ حجاز ولایتی در که مرکزی کینه معظمه بی جامع و مکه مکرمه، بلده طیه سیدر .
- ۲۲ یمن ولایتی در که مرکز ادارسی و صنعاء شهر بدر .

مستقل یعنی بر ولایت مربوط اولیوب طوغری بدین طوغری به داخله نظارت جلیله سید

مخاربه ابدن سنجاقلردن برنجیسی ازبید سنجانجی اولوب مرکز لوا ازبید قصبه سیدر .

ایکنجیسی بیضا سنجاقلدر که مرکز لوا چناق قلعه قصبه سیدر .

اوجنجیسی زور سنجاقلدر که مرکز لوا زور (دیر) شهر بدر .

دوردنجیسی قدس شریف سنجانجی اولوب مرکزی قدس شریف شهر بدر .

بیشنجیسی جبل لبنان مقصر فانی در که مرکز ادارسی دیر القمر بلده سیدر . بو مقصر فانی

ادارسی مختار در .

سیام آلهی االت مختاره کبی اداره اولنور بر بکلکدر که مرکزی (روانی) قصبه سیدر

مستقل سنجاقلر هانگیر بدر ؟

افریقائی عثمانی

افریقای عثمانی طرابلس ضرب ولایتی ایلہ مصر خدیوتی وتونس اہالی کی اوج بیوک

جسعی : حاویدر :

۱۱ طر ابلس خرب ولا یتک مکنی طر ابلس خرب شهر یلدر .

۲ مصر خدیویتی اولوب اداره سی دولت علیه طرفدن خدیو ناسیه منصوره والیه محولدر . بو حاکمکتن سنوی خزینه دولته ویرکو ویرمکدهدر .

مرکز ادارہ سی قاسم شہر پلڈر .

۳ تونس ایالتی در کہ صورت مجازدہ اداره اولفقدوزہ مرکزى تونس شہریدزہ .

